

Mark Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Mark saadanii. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minauda'uitapauzonii uruu pakakuwaatinan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'uta-kariwainauz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapa-kidan dau'u pidannao kapam. Karikaonan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jewnao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakotakao Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o* kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi

* : *Daonaiora Aokazi Iki'o*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinan, oo na'apam ikian Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilena) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidannao aitapan, pidan tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-kao Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-kao John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

*John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o
(Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18; John 1:19-28)*

¹ Di'i Kaimana'o Kuwai sakadinan Tominkaru Dani Jesus Christ daua'o.

² Usaadinpan prophet Isaiah kaaritan kawana'ati:

“Tominkaru kian,

‘Ōdyuudan nii kakuwaapa'o nii pu'ua'ati,
saabaa'o nii dunapo pu'ati.’

³ Kaina'a'o nii pidan kadakoinpan diiwa,
mapidantaka'o amazada ii aka:

‘Putoma dunapo Naobanai ati,
pusaabaa sakitapa uchi'ika kizi nii!’ ”

⁴ Mishi John Chikaawunuupauzo aidinan mapi-dantaka'o amazada ii, karikaonan ukadakotinan chikaawunuin-karu dau'u. “Utanawatina'a naa u'oiian ai na'iki uchikaawunuina'a naa. Uruu Tominkaru mainaabatan nii u'oiian,” ukian pidanao ati.

⁵ Iriba pidannao Judea Baara anainao na'iki donoi Jerusalem iki kida'o wa'atin ĩabatapa'anan John kuwaa. ĩkowaadan pa'oiian kida, na'iki John chikaawunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o ii.

⁶ Ukamichan toma-kao camel idi idi'o, kaina'a kapam uzadawu wuzada-kariwai madai, na'iki uwanyukunuu nii manorunao[†] na'iki maaba.

⁷ Aizii John kian pidannao ati, “Pidan wa'atipa'o ōdawu'ati kaina'iki, uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai. Aonaa ōturuan ōbuzuutan udazkidi zunaa.[‡]”

⁸ Ōchikaawunuuan unao wunu idi, mazan uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi.”

Jesus Chikaawunuu-kao na'iki utiwaa-kidapaka

(Matthew 3:13–4:11; Luke 3:21, 22; 4:1-13)

⁹ Aonaa utomunu'ikin Jesus kaawan dauna'an Nazareth iki, Galilee Baara ia'oraz wiizai. Na'apain John chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii.

¹⁰ Jesus koditan dauna'an wunu di'iki, sari-apa utukapan aokazi da'ata-kao, na'iki Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati orid kawan.

[†] **1:6** *manorunao*: oo chiwao, iriba'oraz ĩmashaapan. [‡] **1:7** Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

¹¹ Parada-karu kian aokazi iki, “Pugaru mishi òdani òmarainapanii; kaiman manawun ònyukunuu pu'ati.”

¹² Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidantaka'o amazada di'iti.

¹³ Na'ii umashaapan to'ora kida'o aimaakan-nao bii an 40 kamoo. Na'ii Satan tiwautan patanawatan uruu oia'o di'iti, mazan angelnao kaawan idi u'ida'ati, ìkaminka'utan naazu.

Jesus kaawan ukowaada'anan Kaimana'o Kuwai

(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ John taraa-kao dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti, ukowaada'anan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o.

¹⁵ Ukian pidannao ati, “Aizii kamoo mishi-inan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'oian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'oraz Kuwai.”

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶ Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. Ìzaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki.

¹⁷ Jesus kian ì'ati, “Uwa'ati òtuma òtominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao.”

¹⁸ Sariapa ìwa'aka'akan pasairon kida na'iki ìda'ana'akan naa uruu.

¹⁹ Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John,

ĩnao Zebedee dainao. Ĩminziiwatan pasairon kida pakanawan zo'o.

²⁰ Sariapa Jesus dapadan ĩdyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa ĩwa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii poitoruinao tuma, ĩmako'okan naa Jesus tuma.

Ma'ozaka'o ida'an Jesus tominapatin-kidan pidannao
(Luke 4:31-37)

²¹ Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookaparkaru Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogue§ iti. Na'ia'a naa ukakinaopan pidannao.

²² Pidannao abatapainauz uruu, tuukii ĩdi'itinpan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi ĩdyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u.

²³ Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatapanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakonaakan.

²⁴ Ukian, “Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'apata'azon watuma? Puwa'atin pumainaabata'azon sha'a waunao? Ōaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin.”

²⁵ Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, “Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz.”

§ 1:21 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁶ Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziiutapanuzu na'iki ukadako'okan diiwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

²⁷ Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinpan. Na'iki ĩpishautaakan pa'atiaaka kida, “Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinaowapa-karu aona'o waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan.”

²⁸ Uruu idi kadiman ukaunamanaata-kao ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

Jesus kakudan pidannao
(*Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41*)

²⁹ Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao tuma. ĩmakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ĩtuma.

³⁰ Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadishitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ĩkowaadan okarinaan u'ati.

³¹ Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa ĩwanyukunuu nii.

³² Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinao kida kapam.

³³ Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an.

³⁴ Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an ĩaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii
(*Luke 4:42-44*)

³⁵ Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan.

³⁶ Simon na'iki uminauda'unao, ĩawatapan naa uruu,

³⁷ atii ĩikodanuzu. ĩkian u'ati, “Īpai pidannao dawatapan pugaru.”

³⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii ōkakinaopan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o ōwa'atin da'ati'i.”

³⁹ Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaapatinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukodita-kidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti
(*Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16*)

⁴⁰ Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinapu, tuukia'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, “Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u ōkabishopanuz.”

* **1:40** *kichana'iki-kia'o bishoi:* aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita tokon ii Masha'apannaada-kinao di'ii.

41 Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzu paka'u idi, “Oo, na'apa mishi ōnyukunuu, ōkaminka'utan nii pugaru.” Na'iki ukian, “Pusaabain powaa iti koshan!”

42 Sariapa mishi umada saabaina'akan.

43 Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, udyuuda'akan naa kapamazu.

44 Upu'u ukian u'ati, “Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'iti utukapa kizi pusaabaa-ka. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa idyaun kawaodapa-kizai paawa ii, Moses kakinaori kawana'ati,† na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-ka.”

45 Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukakuwaapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-ka. Kuwai abata-ka. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iakapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

2

*Jesus chi'ika-kidan
machi'ikaka'o pidan
(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)*

† 1:44 Leviticus 14:1-18

¹ Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-kaao kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii.

² Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, paida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai i'ati,

³ uru'u naa ⁴ pidannao kaawa-kidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, ãaipan ukakudanuzu.

⁴ Mazan pidannao iriban idi aonaa ãaitapan na'apam pamorota-kidan uruu Jesus di'iti. Uruu idi ãbadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa ãmorota-kidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

⁵ Jesus tukapan idi mishi ãmishidan tuukii manawun, ukian machi'ikaka'o ati, “Õdani, pu'oian mainaabata'aka-kaoa'a naa.”

⁶ Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinari dau'u ãbii'i ãsakanatapan. Sariapa ãdi'itinpan.

⁷ “Kandii nii uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an! Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainabatan pidan oian.”

⁸ Jesus aitapa na'apam ãdi'itinpan, uruu idi ukian i'ati, “Kandii nii udi'itinpan õdau'u kaikapa'a?”

⁹ Na'ia'oram masha'apannaa: ‘ipai pu'oian mainaabata-kaao' kii, oo ‘pukadishita na'iki puchi'ika' kii?

¹⁰ “Ukau'an, õaidan nii u'ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainabatan oii-karu kida.” Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati,

11 “Ōkian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa pudapu iti.”

12 Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii ĩdi'itinpan na'iki ĩkonaukii-kidan Tominkaru. ĩkian, “Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimaakan sha'apata-kaokai'aka!”

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki ukakinaopan ĩdyaun.

14 Udauna'an udobatapan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatannaa,* sakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian u'ati, “Puwa'ati ōtuma.” Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

15 Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kidaniinao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao da'anpan Jesus. Na'ii ĩaroopan utuma kapam.

16 Na'a'o kapam ĩbii'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao† di'iti. ĩtukapan idi uaroopan

* **2:14** *zaamaapauzo tax puraatannaa*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **2:16** *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

wunao tuma'a oiainaouz pidannao, na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatannaa, sariapa ĩpishaan utominapa-kidaniinao, “Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?”

¹⁷ Jesus abata na'apam ĩkian, na'iki ukian ĩ'ati, “Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Ōwa'atin aonaa ōdapada'anan mani kaimanainao, mazan ōdapada'anan oiainao pa'an.”

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Baukapaiman John Chikaawunuupauzo kaki-naopauzoniinao na'iki Phariseenao sanadinpan.‡ Pidannao pishaan Jesus, “Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ĩsanadinpan?”

¹⁹ Jesus kian, “Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroopaka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ĩtuma aona'o nii ĩmaaroapakan.

²⁰ Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'aka-kao ni'i naa ĩ'ai. Na'apaini'o nii pa'an ĩsanadinpan.

²¹ “Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-kao dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun.

²² Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kao kaiwapa-kariwai'i naa riwunii

‡ **2:18** *sanadinpan*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kinnaa[§] zo'iti. Upaida-kaō an uzo'iti, riwunii kataman dono, sariaapa'o nii riwunii tada'okanuzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukaiwaa-kaō powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kaō an, pa'ina'o nii ukinnaa toma-kaō kapam.”

*Sookapa-karu Kamoon naobanaa
(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)*

²³ Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makopaanan pu'u utuma, ĩkaraowaanan paoribai wheat aka ĩnikapaanan naazu.

²⁴ Na'a'o Phariseenao ĩtuma. Sariapa ĩkian Jesus ati, “Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa ĩizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u ĩsha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono.”*

²⁵ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, “Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma?

²⁶ David morotan Tominkaru Dapu iti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ĩna'apainapanuz. Wakakinaorinaa ki-azun pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminauda'unao ati.”

§ 2:22 riwunii kinnaa: wine kinnaa. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 2:24 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ĩkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

²⁷ Udauna'an powa'a zii ukian ñ'ati, "Sookapa-karu Kamoon toma-kao pidan ati'o, aonaa pidan toma-kao Sookapa-karu Kamoon ati.

²⁸ Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an."

3

Pidan aona'o uka'u kaimanan (Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

¹ Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi.

² Na'a'o pidannao Phariseenao bii'i, ñaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimaakan pakakinaorinaa ai. Uruu idi ñaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa.

³ Jesus kian wuru ati'i pidanaz aona'oraz uka'u kaimanan, "Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati."

⁴ Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: "Na'apa dii kakinaorii aipan washa'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?" Mazan aonaa karikaonan ñdako'atin uparadan.

⁵ Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan ñ'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan ñdyaun, ñkashadamikin pu'u. Uruu dauna'an ukian pidan ati, "Putunuuta puanoba." Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u saabaina'akan.

⁶ Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, ñmiitiniipan Herod pidannao

tuma, na'iki ĩbaokopatan padi'itinpan ĩaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ĩbaokopatinan

⁷ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. ĩwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki,

⁸ na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. Ipai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati ĩabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimaakan.

⁹ Pidannao iriban idi utukapan, udyuudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati.

¹⁰ Usha'apanum kau'an ukakudan dauna'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan ĩaipan papishatan uruu.

¹¹ Na'apainim karikaonan pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus, sariapa udorauta'akan ukanaapu ati pakadakoinan tuma, ukian u'ati, “Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!”

¹² Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u õgaruz.”

Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

13 Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi ĩmakon u'idi'iti.

14 Ībii iki'i naa uzaamatan 12 pidannao. Udakotan ĩdyaun apostlenao* nii. Jesus kian pazaamataniinao ati, “Ōzaamatan unao mashaapa'o nii ōtuma. Ōdyuudan nii unao kakuwaapatina'o nii kaimana'o parada-karu dau'u,

15 na'iki ōtaan nii uma'ozaka-kināa nii uwaata-kināa nii oia'o doronainao.”

16 Kaikapa'o ĩ'uu kida wuru'u 12 uzaamataniinaouz: Simon (Jesus ka'uutaniazu Peter kii),

17 James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan ĩdyaun Boanerges kii, “Toroanaru kawanuinao” kia'o wuru'u ĩdakota-kaoz),

18 Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanpauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonaouz pawaatan Romannao,

19 na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowau-naa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

20 Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzokizi kabaun itii naa. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidaniinao tuma, aona'a naa ĩaitapan na'apam panikan pawanyukunuu.

* **3:14** *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u.

21 Uiribannao abatan idi uunamunaa, sariapa ĩmakon ĩna'ananuzu, “Madoronaita'a naa uruu, padi'itinpan idi tuukii!” pidannao kian idi.

22 Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, “Kaina'a Beelzebul† u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinaa nii oia'o doronainao.”

23 Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, “Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan?”

24 Aizii wiizai buutinan an mani na'iki ĩmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan kaiman.

25 Pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki ĩmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan kaiman.

26 Ukau'an Satan tonaazinaa mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

27 “Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o pidan dapu iki, soo udodoo-kaos an kiwiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapa-kaos.

28 Ōkowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-kaos ĩ'ai na'iki ipai wuru'u ĩdakomikitinanuz.

29 Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian so'ota-kaos u'ai, karikaonanuo' nii u'oian naa.”

30 Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, “Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.”

† 3:22 *Beelzebul*: ba'oran kaarita ida'a udakota-kaos Beelzebub kii. Uruu Satan.

*Jesus daro na'iki u'inawuzunao
(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)*

³¹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, ña'ian paniba ii ñkadishitapan. Ìdyuudan paparadan u'idi'iti, ñaipan uwa'atin pa'ida'ati.

³² Iriba'o pidannao sakanatapainao uz udazaba an kian u'ati, “Kaina'a pudaro, pu'inawuzunao na'iki pudadakoonao paniba ii, ñaipan pugaru.”

³³ Jesus dako'atin na'iki upishaan Ìdyaun, “Kanom òdaro nii? Kanom ò'inawuzunao nii?”

³⁴ Uawunuupan padazaba ainao ati, “Dii òdaro na'iki ò'inawuzunao.

³⁵ Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu ò'inawuzu, òdadakoo, na'iki òdaro.”

4

*Pidan paopauzo daua'o
(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)*

¹ Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus paidinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai ñkadishitapan karishii danomata kida.

² Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapakinao kuwai kida ida'an. Ukian ñ'ati,

³ “Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'anan.

⁴ Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai kida. Ba'oran uudai kida waotan dunapota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaawan na'iki ñnika'akan naa kidaz.

⁵ “Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan.

⁶ Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa ïshataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷ “Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata ïdyaun, mazan aona'a naa ïkaakan, kaiwada-karu dikiñidan idi ïdyaun kamoo ai.

⁸ “Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki ïtuubarun atii ïkaakan: bauda'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹ Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kak-inaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai

(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰ Pidannao kiwan dauna'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. ïaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz.

¹¹ Ukian ï'ati, “Ökainaabatanii u'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-kao, na'apam Tominkaru naobanaitapa-kao, mazan ba'orainao ati ökakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an.

¹² Ukau'an,
ïtukapan nii kanom ösha'apatanii,
mazan aona'o nii ïaitapanuz.

Īabatan nii ōparadan kida,
mazan aona'o nii ĩtaapanuzu.

Īaitapan an maniz, ĩtanawatin mani Tominkaru
di'iti,
na'iki uso'otan mani ĩ'oian kida ĩ'ai.' ”*

*Jesus kainaabatan wuru'u di'itinapa-kinai
kuwai*

(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³ Udauna'an Jesus kian patominapa-
kidaniinao ati, “Aonaan an uaitapan wuru'u
di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii
mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai
kida?

¹⁴ Paopauzo paowan kaimana'o kuwai
Tominkaru di'iki'o.

¹⁵ Pabi'i kida pidan na'apa wuru kawanu'u uu-
dai kida waota'oraz dunapota; ĩabatan pu'a'a naa
Kaimana'o Kuwai, Satan kaawa'akan ĩ'ida'ati, ipai
ukazata'akan ĩ'ai wuru'u kaimana'oraz kuwai
paowa-kariwaiz ĩ'ida'a.

¹⁶ “Baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida
kawanu'o, waota'oraz imi'i di'iti, kuba baara
paawa ana'oraz. Īabatan dono Kaimana'o Kuwai,
konaukii ĩzaamatanuzu,

¹⁷ mazan aonaa ĩtaapan wuru'u kakinaorii ko-
tua'iki pa'ida'a kida. Masakauda'u karikaonan
ĩtaapanuzu. Na'apainim ĩsha'apata'azoo-kaos an oo
ĩpataka'uta'azoo-kaos an Kaimana'o Kuwai diki-
in, sariapa ĩtanawatinan powaa iti pamishidan ai
wuru'u kaimana'oraz kuwai.

* **4:12** Isaiah 6:9-10

18 “Baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. Ñnao, ñabata wuru'u kuwaiz,

19 mazan ñdi'itinpan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ñaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ñmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ñsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

20 “Mazan baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. Ñabata wuru'u kuwaiz na'iki ñmishida, tuukii ñtaan panyukunuu atiz. Ñkaakan bauda'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun.”

Lampa, boon waranu a'o

(Luke 8:16-18)

21 Udauna'an Jesus kian ñ'ati, “Pidan suuan an lamp kabaun nazo ii, na'iam umuuda-kao, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kao, aimaakan paawa'a?

22 Kanom dizinpa'o utaapa-kao, na'aka-kao nii kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kao niiz.

23 Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

24 “Punyakunuuapa pakawan puabatanii; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kao.

25 Pidan zaamata'o ñkakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-kao. Mazan pidan aona'oraz uabatan ñkakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-kao.”

*Jesus kowaadan kuwai
uudai sodan dau'a'o*

²⁶ Jesus kakinaopan koshan, ukian, “Tominkaru Naobanai-tinan kaikapa'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii.

²⁷ Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan.

²⁸ Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukaakan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii udyaupain, udauna'an ukaakan.

²⁹ U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa.”

*Kuwai mustard uuda daua'o
(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)*

³⁰ “Kanom kawanu'o dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?” Jesus kian. “Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaada-kinaa niizu?

³¹ Kaikapa'o wuru'u: Pidan paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai.

³² Usodan dono'o naa powa'a zii utuubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawaodainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain ïdikindinan uwaranu'u.”

³³ Jesus tominapa-kidan pidannao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Utominapa-kidan ïdyaun masakauda'u ïaitapan kawana'ati.

³⁴ Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranim dono patominapa-kidaniinao tuma, na'apaini'o nii zii ukowaadan ï'ati

masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

*Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)*

³⁵ Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Wamako'o naa karishii baza iti.”

³⁶ Uruu iwa'aka'akan naa pidannao, ĩpaidinan naa kanawa zo'iti, uruu ĩmakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ĩtuma.

³⁷ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti.

³⁸ Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa tokon itinapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ĩkian u'ati, “Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan.”

³⁹ Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, “Pumashaadin!” Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam.

⁴⁰ Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?”

⁴¹ Mazan tuukii ĩtarian manawun, na'iki sariapa ĩkian pa'atiaaka kida, “Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparadan.”

5

*Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)*

¹ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itinapu.

² Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki.*

³ Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatanii. Una'auzion umashaapan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'iitan padodotan uruu powa'a.

⁴ Iriba'a naa pidannao tiwaan pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapa-kinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-kao.

⁵ Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utazaubi'ian pamada kuba idi.

⁶ Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati,

⁷ na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan o'ai? Tominkaru uu ida'an, opishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a o'garu," ukian.

⁸ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹ Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

* **5:2** Uruu dono pidan baaranaa, aonaa imi'i ida'a'a mani. Kuba uun ii kida'o pa'an.

Pidan kian, “Ō'uu Iribainao, iriba'o wuru'u waunaouz!”

¹⁰ Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi uduyudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹ Na'ia'o iriba'o kooshinao kasaba'ukinpan naawazi za'an, ĩaroapatinan.

¹² Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, “Turuu shoman pudyuudan wamorotan kooshinao di'iti.”

¹³ “Turuu!” Jesus kian. Uru'u naa ĩkodita'akan pidan di'iki, ĩmorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wuru'u kooshinaouz ikoda mani 2000 ĩdyaun. Na'iki'o ĩdima'akan atii tawudapu an, atii ĩwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai ĩnaraan.

¹⁴ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, ĩkakuwaapa'ana'akan naa dono'i ia'o pidan-nao ati, na'iki baokoinao ati kawii-tinpainaouz dono'i dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti ĩtukapa ipai wuru'u sha'apa'oraz na'ii.

¹⁵ ĩkaawan Jesus ida'ati, ĩtukapa wuru'u pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantimpa'a naa, aitapina'a naa kapam. Tuukii ĩtarian.

¹⁶ Pidannao tukapainaouz kanom sha'apan, ĩkakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u.

¹⁷ Uruu idi tuukia'o ida'an ĩpishaan Jesus, ĩaipan umakon pawii'i iki.

¹⁸ Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, “Ōmako kizi putuma!”

19 Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, “Pukiwa'a naa puiribannao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru.”

20 Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaapaanan 10 wiizainao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii ïdi'itinpan udau'u.

Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta.

22 Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue pawiiizi ii. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a.

23 Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuzu uaipan pakaminka'uta-kao. Ukian Jesus ati, “Ōdani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti.”

24 Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam ïtuma, atii chakata ïmashaapan udazaba an kida.

25 Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. 12 wunu obaiatinan.

26 Omakoni'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun.

27 Oabatauzon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati.

28 Okian pa'ida'a, "Õpishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii òkakudan."

29 Opishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatina'akan paka'azo ii, pasaabaa-ka'o idi pabaiatinan ai.

30 Sariapa Jesus aitapan pama'ozakan sha'apatan aimaakan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan i'dyaun, "Kanom pishata'oraz òkamichan?"

31 Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, "Puaitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?"

32 Mazan upu'u Jesus awunuudanaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru.

33 Wuru'u zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panaka-nakaan na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maonapa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati.

34 Jesus kian o'ati, "Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pubaiatinan ai."

35 Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa ikian, “Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!”

36 Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'oram iparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, “Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an.”

37 Udauna'an aonaa utaapadan ipai pidannao makon patuma, soo una'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

38 Ikaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki i'zaadinan di-
iwa'o ida'an.

39 Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, “Kandii nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidaonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan.”

40 Mazan i'shaazootinan udau'u, pamamishidakan idi uparadan. Sariapa udyuudan ikoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'unao, umorota-kidan i'dyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

41 Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, “Talitha koum.” Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: “Zuna sodi, okian, pukadishita,”
kia'o wuru'u.

42 Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii i'di'itinpan.

43 Mazan Jesus kian i'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an.” Na'iki ukian kapam

ĩ'ati, "Utaa'a naa owanyukunuu nii."

6

Aonaa Jesus aiapa-kaao Nazareth ii (Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

¹ Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma.

² Sookapa-karu Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun ĩdi'itinpan. "Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?" ĩkian. "Kanom taanii u'ati uaitapa-kinaa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimaakan, aona'o watukapauzon?"

³ Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadagoonao mashaapan da'a'a?" Aonaa ĩmishidan, na'iki aonaa ĩnyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz.

⁴ Jesus kian ĩ'ati, "Tominkaru prophetinnao naubaa-kaao ba'oran wiizai ii kida, mazan pawizi'i, aonaa uiribannao na'iki ba'oran pidannao naubaan uruu!"

⁵ Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan na'ii, soo masakauda'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda ĩdyaun.

⁶ Tuukii manawun udi'itinpan ĩdau'u ĩmamishidakan idi paugaru.

Jesus dyuudan 12 patominapa-kidaniinao (Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukakinaopan ipai pidannao.

⁷ Udapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Udauna'an udyuudan naa ĩmakon dya'utam kida. Utaan ma'ozaka-karu ĩ'ati, ĩkodita-kida-kinaa nii oia'o doronai kida.

⁸ Udauna'an ukian ĩ'ati, “Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an, soo uwadookori pa'an. Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upuraatan kida.

⁹ Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a naa ba'oran pushooton.”

¹⁰ Jesus kian ĩ'ati kapam, “Na'iam udapaapaka kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti.

¹¹ Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, ĩmadapaapakan an unao kaiman oo ĩmaabata'azookan an ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida, ĩaitapa kizi papataka'uta-kaon nii.”

¹² Uruu idi ĩmako'okan kida'a naa ĩkakinaopaanan pidannao ĩtanawatin kizi'i naa pa'oian kida ai.

¹³ ĩkodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidannao ai, na'apain iriba ĩramaudan pidannao olive oil* idi na'iki ĩkakudan ĩdyaun.

*John Chikaawunuupauzo
mawakan daua'o*

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴ King Herod abatan Jesus kaunamanaan ipai amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidannao

* **6:13 olive oil:** oil toma-kariwai olive aka di'iki. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

kian, “John Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan.”

15 Ba'orainao kian, “Uruu Elijah!” Ba'oran kian, “Uruu prophet, kotua'o Tominkaru prophetin kawanu'o.”

16 Herod abatan idizu, ukian, “Uruu John Chikaawunuupauzo! Ōdukuta-kidani'i naa sha'atii ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti.”

17 Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-kaoz. Herod dyuudan John zaamata-ka, udodota-ka na'apain utaraa-ka. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias aipan ati'o, uzaamataniaz paudaiaro nii, pa'inawuzu Philip daiaroz.

18 John Chikaawunuupauzo aonaa umashaadan pakadakotinan Herod ati kaikapa'a: “Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!”

19 Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu.

20 Herod tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaapan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunuu kasharutinnan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

21 Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, “Aizii turua'o nii ōkaunaatinan John ati.” Na'apain, Herod dapadan ipai umanawuntinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida

na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii.

²² Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidanannao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, “Na'ia'oram aimaakan puaipan, õtaan nii pu'ati. Pupishaa õ'ai!

²³ Mishi'o õparadan, õtaan nii pu'ati kanom puaia-panii, turuu õtaan pu'ati pazikon an õsha'apauz.”

²⁴ Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'anan padaro kaikapa'a: “Kanom turuu õpishaan u'ai?” Odaro kian, “John Chikaawunuupauzo zowau, pukii.”

²⁵ Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, “Õaiapa putaan õ'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o.”

²⁶ Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u upishaanuz oroo.

²⁷ Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'anan John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mako'okan udukuta'akan naa John kanau.

²⁸ Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

²⁹ John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa uzowii-ka, ñnankan naa John nanaa, ñdidan naa kapamazu.

*Jesus paan 5000 pidannao
(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)*

³⁰ Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ĩkowaadan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata.

³¹ Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa ĩaroopan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, “Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauda'u na'ii.”

³² Uruu ĩmako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi itinapu.

³³ Upu'u iriba pidannao tukapan ĩmakon, na'apain ĩaitapa ĩdyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadimana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. ĩkaawan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran ĩdau'an, utukapan idi kaznizonao kawan ĩdyaun, aona'oraz ĩkataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan ĩdyaun.

³⁵ Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Wachuupu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amazada'a'o karikaonan wuru'u wau-naouz.

³⁶ Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti ĩtorii'an kizi pawanyukunuu nii.”

³⁷ “Unao mishi'oraiman taa ĩwanyukunuu nii.” Jesus kian.

ĩpishaan uruu, “Puaiapa sha'a watoriankan ĩwanyukunuu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa ida'an?”†

† **6:37** 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

³⁸ Uruu idi Jesus pishaan ĩdyaun, “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka.”

Īawunuutankan dauna'an, ĩkian u'ati, “Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida.”

³⁹ Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an.

⁴⁰ Uruu idi pidannao sakanatan katoontinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50.

⁴¹ Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii.” Udushowan naa wuru'u bread kidaz, udyuudan naa patominapa-kidaniinao taanuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ĩkawana'ati.

⁴² Ipai pidannao aroopan abaapa kida.

⁴³ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun.

⁴⁴ Daonaioranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 ĩdyaun.

*Jesus chi'ikan wunu paawa an
(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)*

⁴⁵ Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwiitan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Bethsaida iti. Uruu una'an zii, udyuuda'azon idi pidannao kiwan padapu iti kida.

⁴⁶ Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a naa utoriinpan.

47 Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin.

48 Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'iitan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi ãdyaun pakanaapu iki.

Aizii wakankanaanin ukaawan ãida'ati, chi'ikapa wunu paawa an. Uwazoo-wazooan pu'u ãdyaun,

49 ãtukapa uchi'ikapan wunu paawa an. “Ma'achai!” ãkian patarian bii'i.

50 Ipai ãtarian tuukii ãtukapan idi uruu. Sariapa Jesus paradan, ukian ã'ati, “Mana'a utaria'ana'a. Õgaru wuru'u!”

51 Udauna'an upaidina'akan naa ãtuma kanawa zo'iti. Sariapa awaru mashaada'akan, tuukii manawun ãdi'itinpan udau'u.

52 Usha'apanum kau'an aonaa zii ãaitapan manawun kanom sha'apa'o 5000 pidannao paa-ka'o dono'oraz, dadara ãzaamatan aimaakan panyukunuu iti.

*Jesus kakudan karinainao
Gennesaret ii
(Matthew 14:34-36)*

53 ãtaraukan karishii wakadapu itinapu Gennesaret Baara iti. Na'ii ãko'idan pakanawan karishii danoma'a.

54 ãmaaratinan kanawa di'iki, sariapa pidannao aitapa'akan Jesus.

55 Uruu idi ipai pidannao makoodanaan wiizai kawana'ati kida, ãna'akan karinainao pawiiizi

baara ida'an kida paabata-kizi iti na'iam Jesus kaawan.

⁵⁶ Jesus makon an na'itim karikaonan, wiizai, donoi, oo zakapu kida iti, pidannao na'akan nii karinainao u'ida'ati, na'apain ĩpishaan uruu tuukia'o ida'an ĩaipan upishata-kidan pakamichan danoma karikaonan karinainao ati. ĩpai pishatainao ukamichan kakudan powaa iti.

7

Pidan tomanii kakinaorii kida (Matthew 15:1-9)

¹ Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, Jerusalem iki'o ĩwa'atin, kaawan Jesus ida'ati.

² ĩtukapa pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, aonaa ĩchikaan paka'u paaroopan ua'ii pakaki-naorinaa kawana'ati.

³ (Phariseenao na'iki ipai ba'orainao Jewnao taapa zii pakawan kakinaorii kotua'oraz ĩdokoza-daunnao taapan, aonaa ĩaroopan machikaaka-daun paka'u kakinaorii kawana'ati.

⁴ ĩtorian dono aimaakan, aona'o nii ĩnikan sariaapazu, mazan kiwiin ĩchikaan niizu. Na'apain iriba ĩtaapan ba'oran kakinaorii kida, wuru kawanu'u ĩchikaakapauzon kaduzuz pakoopon kida, ka'uz kin kida, boon kida, aroapa-kizai baara kida kapam.)

⁵ Uruu idi Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa putominapa-kidaniinao taapan kakinaorii wadokoza-daunnao di'iki'oraz, mazan ĩaroopan aonaa ĩchikaan paka'u wakakinaorinaa kawana'ati.”

⁶ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Mishi'o tawuru'u Isaiah paradan kiauзонuz unao dau'an kotua'a naa! Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i, na'apa usaadinpan kawan:

‘Di'oraz pidannao, ĩtaapan õgaru umanawunu'o nii paparadan ida'an karikaonan, mazan munapo'o ĩtaapan panyukunuu õ'ai.

⁷ Aonaa mishi'o mani ĩmanawuntapan õgaru, mazan ĩtaapan pidan tomanii kakinaorii karikaonan, aonaa õkakinaori kida mani!’*

⁸ Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan umishidan pidan tomanii kakinaorii karikaonan.”

⁹ Jesus kian ĩ'ati powa'a zii, “Uaitapa mishi udi'itinpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan uaipan utaapan umishidauzonii kaduz kakinaorii pa'an.

¹⁰ Moses kakinaori kian, ‘Pumarainapa pudaru na'iki padaro,’ na'iki ‘kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu nii.’

¹¹ Mazan unao kakinaopan, turuu pidan kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: ‘Kanom õtaa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii õtaan pu'atizu, usha'apanum kau'an õtaani'i naazu “Corban” nii (taa-kariwai Tominkaru ati, kia'o wuru'u).’

¹² Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan ukaminka'utan padaru oo padaro.

¹³ Unao, aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan toma-

* 7:7 Isaiah 29:13

niaz kida kakinaorii. Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o usha'apaapan.”

Kanom toma'o pidan oian
(*Matthew 15:10-20*)

¹⁴ Udauna'an Jesus dapadan kasaba'ukinpainaouz pidannao pa'ida'ati, baukapa'a naa ukian ĩ'ati, “Uabatapa kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam ōkian.

¹⁵ Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan pidan. Mazan, kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan.

¹⁶ [Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!][†]

¹⁷ Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao pishaan naa uruu na'ii, ĩaipan ukowaadan wuru'u di'itinapa-kinai kidaz kuwai masha'apanna'o ida'an.

¹⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Aonaa zii mooko uaitapan kapam? Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan uruu.

¹⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa u'idi'iki.” (Kaikapa'o kadakotin-karu ida'ana'o, Jesus kowaadan ipai sha'apa'oram wanyukunui turuu unika-kaos.)

²⁰ Powa'a zii ukian, “Kanom kodita'o pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an.

²¹ Usha'apanum kau'an kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz pidan di'itinpan, usha'apata-kinaa nii oii

[†] **7:16** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

kida'oraz aimaakan kaikapa'oraz kida'a: pidan kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan zowian ba'oran pidan,

²² pidan ba'orantapan, pidan misha'oraran, na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-ka; wuru kawanu'u umariidinauzon, aonaa ukiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimaakan, ukishauzi-shorin, udakoomikin, unaudapa pa'atadinpan, na'iki ĩmashaapan maaitapinaka-daun karikaonan.

²³ Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-ka, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan.”

Gentileaba mishida'o
(*Matthew 15:21-28*)

²⁴ Udauna'an Jesus makon munapo'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidan-nao aitapan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan.

²⁵ Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadinan oawun imi'i baara iti.

²⁶ Wuru'u zunaz, Gentile‡ oroo, oshakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oaipan ukodita-kidan oia'o doronai paudani sodi zun ai.

²⁷ Mazan Jesus dako'atin oroo, “Wapaa zii ki-wiin koraiziannao. Aonaa turuu koraiziannao wanyukunuu taa-ka; arimarakanao ati.”

‡ **7:26** *Gentile*: pidan pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

28 Okian, “Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan koraiziannao wanyukunuu unuba miisa§ waranu'u.”

29 Ukau'an Jesus kian o'ati, “Pudako'atin idi õparadan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!”

30 Okiwan padapu iti, oikoda paudani washatimpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiora

31 Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an.

32 Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kappam. Īpishaan Jesus tuukia'o ida'an, ĩaipan upishatanuzu paka'u idi.

33 Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, udauna'an usopitan pazaadako, uruu idi upishatan uninoba.

34 Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, “Effatha.” “Puda'atin,” kia'o wuru'u.

35 Uru'u naa mishi ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kiitina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

36 Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, “Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u.” Ukakinaowan pu'u ĩdyaun

§ 7:28 miisa: English ida'an, table.

powa'an kida padamata, powa'a zii manawun ïkowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u.

³⁷ Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun ïdi'itinpan. Na'iki sariapa ïkian, “Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanuzu. Ukakinaoda zii makinao-ziiwa na'iki ukaparadanuta zii maparadanu'o.”

8

Jesus paan 4000 pidannao (Matthew 15:32-39)

¹ Masakauda'u uruu dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu dono, aona'ora'a naa ïwanyukunuu nii. Uruu idi Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati.

² Ukian ï'ati, “Õkasha'ora-kida, òtukapan wuru'u pidannaouz, ïna'an idi idikinauda'u kamo'o naa òtuma na'apain aonaa kanoma'a naa ïnikan.

³ Aonaa turuu òdyuudan ïdyaun maaroopakadaun, panaadon ïmadoronaitan pazamazin idi pamakopa-kizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o ïmashaapan.”

⁴ Utominapa-kidaniinao pishaan uruu, “Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikaonan, papaa-kinaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?”

⁵ “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a,” Jesus kian ï'ati.

“Kaina'a 7 bread,” ïkian.

⁶ Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udushowanuzu,

udauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, ñao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai ñsha'apatan padyuuda-kizinao.

⁷ Na'a'o kapam masakauda'u kopaunao. Utorinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kidaniinao ati, ñao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

⁸⁻⁹ Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun. Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida.

¹⁰ Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ñmakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan umanawunu'o aimaakan pa'ati

(Matthew 16:1-4)

¹¹ Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. Ñtiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ñkian u'ati, “Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimaakan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a.”

¹² Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, “Kanom nii mooko utukapa'azon umanawun kida'o aimaakan sha'apata-ka? Õkowaadan nii u'ati, aonaa turuu ñaidan umanawun kida'o aimaakan u'ati!”

¹³ Udauna'an uwa'aka'akan naa ñdyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ñmakon naa karishii baza iti.

*Phariseenao na'iki Herod
yeastin kida*

(Matthew 16:5-12)

¹⁴ Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan pana'akan iriba bread kida; ina'akapanii bauda'apa sodi karikaonan patuma kanawa zo'o.

¹⁵ Jesus kakinaotan idyaun, "Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod yeastin ai kapam."

¹⁶ Uruu idi ikian pa'atiaaka, "Ukian kaikapa'a uaitapan idi'o aonaa bread nii wa'ida'a."

¹⁷ Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ikianuz. Uruu idi upishaan idyaun, "Kanom nii ukadakoinapa-kidan bread aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o mooko manawun uzowau?"

¹⁸ Isha'o mooko uawun na'iki aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan

¹⁹ tawuru dono'o odushowauzonuz baka'iauda'u breadnao opaa-kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'a'o sha'atii 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun."

²⁰ "Tawuru dono'o mani'i odushowauzonuz 7 bread 4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

"7 dazowan sha'atii," ikian.

²¹ "Upu'u zii, aonaa uaitapan?" ukian i'ati.

Jesus saabaan pidan awun isha'o Bethsaida ii

²² Udauna'an ikaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuukia'o ida'an iaipan upishatanuzu.

23 Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki, una'aka'akanuzu munapo wiizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki upishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, “Putukapa'a naa aimaakan?”

24 Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, “Ōtukapa pidannao, mazan ōtukapan ĩdyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o.”

25 Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a naa utukapan koshan.

26 Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sari-apa padapu iti. Ukian kapam u'ati, “Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti.”

Kanom dii Jesus?

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

27 Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti, maonapainaoouz Caesarea Philippi itinapu. ĩmakopaanan pu'u upishautaan patominapa-kidaniinao, “Na'apa dii pidannao kian ōdau'an?”

28 ĩdako'atin uparadan kaikapa'a: “Pidannao kian pugaru John Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati koshan.”

29 Udauna'an upishaan ĩdyaun, “Unao mani. Na'apa dii ukian ōdau'an?”

Sariapa Peter dako'atinuzu, “Pugaru Christ.”*

³⁰ Udauna'an Jesus kia'akan ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom wuru'u õgaruz.”

*Jesus kowaadan na'apam nii
pamawakan*

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹ Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-kao dau'u. Ukian, “Daonaiora Aokazi Iki'o ubaiaapan nii kasha'ora'o manawun. Kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowau-naanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, aona'o nii ĩaipanuzu. Uzowii-kao nii kapam, mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii powaa iti koshan.”

³² Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun ĩ'ati, Peter dapadanuzu pana'itinapu na'iki uto'orauanuz.

³³ Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan ba'oran patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki sariapa uto'orauan Peter. Ukian u'ati, “Pumako õ'ai, Satan. Aonaa pudi'itinpan Tominkaru di'itinpan kawan, mazan pudi'itinpan pidan di'itinpan kawanu'o karikaonan.”

Jesus pidanan baiaapa'o nii oia'o

³⁴ Udauna'an Jesus dapadan iribainauz pidannao na'iki patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Ukian ĩ'ati, “Kanom da'ana'azo'o õgaru, marii umarina'atan panaudapanii

* **8:29** *Christ:* wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pasha'apaapan, na'iki una'akan pacrossannaa,†
na'iki uda'anana ògaru.

35 Kanom kazannaata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan kanom waziwada'o pananaa òdikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu pa'ati.

36 Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai.

37 Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-kao karikaonanu'o kakupa-karu ai?

38 Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anana ògaru, na'iki pakakuwaapan òkakaori kida dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mamishidakainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma.”

9

1 Udauna'an ukian, “Òkowaadan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kaida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanaitinan kamoon kaawan umanawunu'o ida'an.”

Jesus pana'adinan patominapa-kidaniinao awun za'a

(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

2 Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John doko'a'o midukuo paawa iti. Na'ii ñna'ian na'apauda'u

† 8:34 una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowi-i-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

sodi karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan.

³ Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai.

⁴ Udauna'an ĩtukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵ Peter kian Jesus ati, “Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu watoman idikinauda'u kabaunnao sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bauda'apa Elijah ati.”

⁶ Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uaitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷ Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa ĩdyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, “Di'ora'a ōdani ōmarainapanii, uabata na'apam ukian!”

⁸ ĩawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an, aona'a naa ba'oran pidannao nii ĩtuma, soo Jesus karikaonan.

⁹ ĩtokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki.”

¹⁰ ĩmishida uparadan, mazan pa'atiaaka ĩpishautaakapaanan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, “ukadishitan nii pamawaka-kizi iki,” kia'oraz, ĩaipan paaitapanuzu.

¹¹ Uruu dauna'an ĩpishaan Jesus, “Kanom ni'o tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian, ‘Elijah'o nii wa'ati kiwiin.’ ”?

¹² Ukian ĩ'ati, “Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminziiwata'anan ipai aimaakan. Na'apa kotua'o

usaadauzo-kaao Tominkaru Paradan ida'a Daon-
aioara Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-kaao nii
tuukii na'iki aona'o nii uaiapa-kaao.

¹³ Ōkowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a
naa na'iki pidannao pataka'utauzonii uruu,
na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a
kotua'a naa.”

*Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiora
di'iki*

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

¹⁴ Uruu dauna'an ikaawan naa powaa ati
baokoinao tominapa-kida-kariwainao ida'ati,
itukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ituma.
Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori
dau'u kadakotinan ituma.

¹⁵ Iribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin,
tuukii ikonaukia'akan, na'iki idima'akan u'idi'iti,
idapaapan naa uruu kaiman kapam.

¹⁶ Jesus pishaan patominapa-kidaniinao,
“Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao
tuma'a?”

¹⁷ Bauda'apa pidan tunarunao dako'atin up-
aradan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, “Ti-
ichaa, kaina'a ōna'akan ōdani daonaiora pu'ida'ati.
Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aonaa uka-
paradanun.

¹⁸ Na'apainim oia'o doronai tuukiida'akan
an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara
iti, udauna'an bozowa'o koditan udako iki,
ukuzowa'akan paudako kida, udauna'an
udadara'akan, dadara, dadara. Ōpishaanii

padamata putominapa-kidaniinao, òaipan ìkodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz u'ai, mazan aonaa ìturuan.”

¹⁹ Jesus kian, “Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotua'iki'i naa òmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa òna'an òbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaioraz ò'ida'ati.”

²⁰ Uruu idi ìna'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o doronai tukapa'akan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uzii'akan wuru'u daonaioraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam.

²¹ Jesus pishaan daonaiora daru, “Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?” Daonaiora daru kian, “Kotu'u uduusodin iki.

²² Panaadon kida, maonapa da'i oia'o doronai zowiinuzu ukabootan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!”

²³ Jesus kian u'ati, “Kanom nii pukian ‘puturuan an pukaminka'utan’? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an.”

²⁴ Daonaiora daru kian diiwa'o ida'an, “Ògaru, òmishida padamata, mazan òaipan pukaminka'utan ògaru, òmishida kizi kaimanaiman manawun.”

²⁵ Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o doronai ati, “Makina'o na'iki maparadanu'o doronai, òaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaioraz, aonaa òaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!”

²⁶ Uruu oia'o doronai kadako'okan, uziiu-tapa'akan daonaiora, udauna'an ukodita'akan

naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaiora tukapaka'o, na'iki ipai pidan kian, “Ei, umawakan!”

²⁷ Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

²⁸ Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapakidaniinao tuma, na'ii ña'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Īpishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o doronai?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o doronainao koditakida-kao.”

*Jesus paradan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

³⁰ Uruu dauna'an Jesus makon patominapakidaniinao tuma, ĩmakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidannao aitapan na'iam paugaru,

³¹ utominapatin-kida'azon idi patominapakidaniinao. Ukian ĩ'ati, “Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao nii pidannao ati, ñaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii powaa iti.”

³² Aonaa ĩaitapanaatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki ĩtarĳ papishaanuzu.

*Kanom tuubaru'o nii manawun
baokoinao ai*

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Na'apain ĩkaawan Capernaum iti, ĩmorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a naa Jesus pishaan ĩdyaun. Ukian ĩ'ati, “Kanom dau'ana'o ukadakotinan dunapota?”

34 Mazan aonaa ïdako'atin uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ïkadakotinaanani idi pa'atiaaka, kanom tuubaruo nii manawun dau'u.

35 Udauna'an Jesus sakanatan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian ï'ati, "Kanom aipina'o kiwiini'o nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pi-dannao ati."

36 Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ïkanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian ï'ati,

37 "Kanom dapaapa'o bauda'apa kaikapa sodi'o koraidaonaa õ'uu ida'an, udapaapan õgaru wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o õgaru, udapaapan wuru'u dyuuda'oraz õgaru kapam."

*Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao,
upaonaru wuru'u*

(Luke 9:49-50)

38 John kian u'ati, "Tiichaa, watukapanii pidan kodita-kidan oia'o doronainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatanpan wa'ida'ati."

39 "Aonaa umashaata'ana'azu," Jesus kian ï'ati. "Pidan sha'apata'o umanawun kida'o aimaakan õ'uu ida'an, aona'o nii uparadan dikaudan õdau'an.

40 Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'o wuru'u.

41 Õkowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'o wunu tuza-karu nii õpidanannao ati õ'uu ida'an, na'iki uaitapan idi ïnao zaamatanpan õ'idi'iti, taakao nii uwinipinaa u'ati.

*Kaimana'o duwu na'iki
manau'o duwu
(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)*

⁴² “Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'o, na'iki aonaa utaapadan ĩmishidan õgaru, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaoaz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti.

⁴³⁻⁴⁴ Aizii õkowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuzu. Ukau'an puka'u oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puka'u tuma, putaapan ai dya'utam ĩdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon.

⁴⁵⁻⁴⁷ Bauda'apa'o pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o pukidiba tuma, putaapan ai dya'utam ĩdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Bauda'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puawun tuma, putaapan ai dya'utam ĩdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴⁸ Na'ii tarabaro dainao nikapa'oraz pidan nanaa, aona'o nii ĩmawakauzon.

Na'iki wuru'u tikaziz
aonaa na'apainim nii umakada-kao.*

* **9:48** Isaiah 66:24

49 “Na'apa wanyukunui kuzubada-kao kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati.†

50 “Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-kao powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan unao, umashaapa kizi kaiman uiribannao tuma.”

10

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai (Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

1 Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapa-kidan ĩdyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i ĩdyaun.

2 Phariseenao kaawan u'ida'ati ĩtiwaa-kidapa'azon uruu. ĩkian u'ati, “Pukowaada wa'ati, wakakinaorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?”

3 Jesus kian ĩ'ati, “Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?”

4 ĩkian Jesus ati, “Moses taapadanii pidan saadan muudaaka-karu kaaritannaa, udauna'an turuu umuudan paudaiaro.”

5 Jesus kian ĩ'ati, “Moses saadan wuru'u kaki-naorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o.

† 9:49 *Na'apa wanyukunui kuzubada-kao kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati* Greek paradan ida'an: “Ipai pidan duwuda-karu nii tikazi idi.” Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

⁶ Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun.

⁷ Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma,

⁸ na'iki uruu idi dya'utamainao pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a ĩpana'a-kidan, soo bauda'apa.

⁹ Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan.”

¹⁰ Udauna'an ĩmorotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidaniinao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz.

¹¹ Ukian ĩ'ati, “Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi.

¹² Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi.”

Jesus na'iki koraiziannao

(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. ĩaipan upishatan ĩdyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

¹⁴ Jesus aitapan idi ĩna'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian ĩ'ati, “Marii koraiziannao wa'atin õ'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a ĩdyaun, usha'apanum

kau'an ĩnao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tominkaru panaobanaa nii.

¹⁵ Ōkowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatinan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti.”

¹⁶ Udauna'an udokobatan ipai koraiziannao bauda'apa kida, upishatan ĩdyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan ĩ'ati.

Kasha'apauzi'o pidan

(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

¹⁷ Jesus makopaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, “Kaimana'o Tiichaa, kanom dii ōsha'apata ōikodin-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?”

¹⁸ Jesus dako'atinuzu, “Kandii nii pudakotan ōgaru kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauda'apa.

¹⁹ Puaitapanii Tominkaru kakinaori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan; mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puiriban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puiriban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa pudaru na'iki pudaro.”

²⁰ “Tiichaa,” pidan kian u'ati, “Na'apa ōmashaapan kotua'iki'i naa, ōkoraidaonaan ĩki ōizo'ati wuru'u kakinaorii kidaz.”

²¹ Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unaudapa patukapanuzu. Ukian u'ati, “Kaina'a bauda'apa'a naa aimaakan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apauz

kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apauz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati õ'ida'ati, puda'an kizi õgaru.”

²² Mazan daonaiora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'ora'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

²³ Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, “Dadara'o nii kapuraataniinao pidannao morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.”

²⁴ Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan i'ati, “Õdainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.

²⁵ Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata.”

²⁶ Udauna'an powa'a zii i'di'itinpan, na'iki ikian u'ati, “Kanom mooko turuu ukazannaata-kao?”

²⁷ Jesus awunuupan i'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin idyaun. Ukian i'ati, “Pidannao aonaa turuu isha'apatan wuru'u, soo Tominkaru pa'an turuu usha'apatan ipai aimakaan.”

²⁸ Udauna'an Peter kian u'ati, “Putukapa wau-nao, wawa'aka'a naa ipai washa'apauz na'iki aizii wada'anpan naa pugaru.”

²⁹ Sariapa Jesus kian, “Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'inawuzunao, padadakoonao, padaro, padaru,

paudainao, oo pazakapun õgaru dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii,

³⁰ taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonaoo nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uza-kapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'uta-kaoo nii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinan nii karikaonanu'o kakupa-karu.

³¹ Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiiniinao kai, kiwiita-kida-kaoo nii.”

*Jesus kakuwaapan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

³² Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii ïdi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'anpainaoo ïdyaun, sariapa ïtarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-kaoo dau'u.

³³ Ukian ï'ati, “Uabata. Aizii wamakon Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-kaoo nii faadaanaoo zowaunaanaoo ati, na'iki tiichaapauzonao ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki ïtaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki ïtaan nii uruu Gentilenaoo ka'u iti.

³⁴ Uruu idi Gentilenaoo banikiitan niizu, na'iki ïsopiautapan niizu, na'iki ïba'izian nii uruu. Udauna'an ïzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti.”

James na'iki John pishaan Jesus manawun-tinapa-karu dau'an

(Matthew 20:20-28)

³⁵ Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. Īkian u'ati, “Tiichaa, kaina'a waaipan pusha'apatan aimaakan wa'ati.”

³⁶ “Kanom dii mooko?” ukian.

³⁷ Īkian u'ati, “Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida pa'i waunao putuma. Bauda'apa pudiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

³⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan?*” Turuu mooko uaitapan uchikaawunuu-kidinan õchikaawunuu'azoo-kao kawan?

³⁹ “Turuu,” James na'iki John kian.

Jesus kian ĩ'ati, “Mishi, utuzan nii wuru'u õtuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuu-kao nii õchikaawunuu'azoo-kao kawana'ati.

⁴⁰ Mazan aonaa turuu õsakanata-kidan unao õdazaba'a, õdiwa'ora antanapu oo õashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, pam-inziwataniinao ati.”

⁴¹ Aizii 10 Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi kaikapa'o parada-karu'u, sariapa ĩto'oran James na'iki John ati.

⁴² Uruu idi Jesus dapadan baikopa ĩdyaun pa'ida'ati, ukian ĩ'ati, “Uaitapanii mamishida-kainao Tominkaru, dakotinpa'o naobanainao

* **10:38** *Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan?* oo “Uka'liitan nii mooko wuru'u õbaiaapan ni'oraz?”

nii, ĩnaudapa pawaranuitapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ĩkazowautapan ĩdyaun.

⁴³ Mazan aonaa ōaipan una'apan. Na'ia'oram unao bii'i aipa'o pamanawunun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati.

⁴⁴ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairib-annao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati.

⁴⁵ Upu'u zii Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'oian ai umawakan ida'an.”

*Jesus saabaan Bartimaeus awun
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)*

⁴⁶ Jesus kaawan patominapa-kidaniinao tuma Jericho ati. Udauna'an ĩdobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidannao da'anpan ĩdyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani.

⁴⁷ Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, “Jesus, David Takaan-daun!† Pukamunan-kida ōgaru!”

⁴⁸ Iriba pidannao to'orauanuzu ĩaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “David Takaan-daun! Pukamunan-kida ōgaru!”

† **10:47** *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

49 Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopakizi'i. Ukian, “Udapada uruu da'ati'i.”

Sariapa ĩkian u'ati, “Puma'ozakada punyukunuu! Pukadishita, udapadan naa pugaru.”

50 Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'ati'ikan naa Jesus ida'ati.

51 Jesus pishaanuzu, “Kanom puaipan ōsha'apatan pu'ati?”

Ishaawun kian Jesus ati, “Tiichaa, ōaipan pusaabaan ōawun.”

52 Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa! Pumishidan idi ōgaru, puawun saabainan.” Sariapa mishi utukapa'akan kaiman, na'iki'o uda'anan naa Jesus.

11

Jesus morotan Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

1 ĩmaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wiizai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inamun, ĩkaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao,

2 ukian ĩ'ati, “Umako wiizai upa'inamunu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii chaakashi* dani ko'idinpan, aona'o zii uzaidakao. Ubuzuutazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i.

3 Na'iki na'ia'oram pidan pishaan an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, ‘Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz.’ ”

* 11:2 *chaakashi*: English ida'an, donkey.

4 Uruu ãmako'okan naa ãikoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniino-mizinaa di'iki. Ñbuzuupan pu'u uzunaa,

5 kadishitapainao maonapa na'a kian ã'ati, “Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?”

6 Ñdako'atin ãdyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati paugaru, uruu dauna'an zii ãtaapadan ãna'akanuzu.

7 Ñkaawa-kidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, ãmuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

8 Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukuan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, ãmuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati.

9 Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itiinao ãwa'atipan kadakoinaan ddiwa'o ida'an. Ñkian, “Marii Tominkaru konaukii-kida-kao! Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!†

10 Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-kao!”

11 Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimaakan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus paradan fig kadunaa ati
(Matthew 21:18-19)

† 11:9 Psalm 118:25-26

¹² Ba'oran kamoo, ãwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa.

¹³ Munapo zii utukapan fig kadunaa kaan-aba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaakapauzon dono'o zii mani wuru'u.

¹⁴ Jesus kian fig kadunaa ati, “Aona'o nii pu'aka dizoowauzo-kae powa'a!” Utominapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

*Jesus waatan selliipainao Tominkaru Dapu iki
(Matthew 21:12-17, 20-22; Luke 19:45-48; John 2:13-22)*

¹⁵ Ìkaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki selliipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan‡ kida, na'iki ipai selliipainao wakokoonao taba kida,

¹⁶ na'iki aonaa utaapadan pidannao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷ Uruu dauna'an ukakinaotan pidannao, “Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: ‘Ôdapu dakota-kae nii ipai pidannao toriinapa-kizi dapunaa nii.’ Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.”§

¹⁸ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, ãtiwaan paikodan pazowii-kinaa

‡ 11:15 miisa: English ida'an, table. § 11:17 Isaiah 56:7

nii Jesus. Usha'apanum kau'an ĩtarian Jesus ai, ĩtukapan idi tuukii manawun ipai pidannao di'itinpan ukakinaopan dau'u.

¹⁹ Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan donoi iki patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus parada kiziz fig kadunaa mawakan naa

²⁰ Chaapi'iki ba'oran kamoo, ĩdobatapan pu'u dunapota koshan, ĩtukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti.

²¹ Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus kiauzon da'i, uruu idi ukian, “Tiichaa! Putukapa, pu-parada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa.”

²² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Umishida Tominkaru.

²³ Mishi ōkowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki ukabootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati.

²⁴ Ukau'an, ōkian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-ka'o nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan.

²⁵ Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata unyukunuu oian ba'oran pidan ati; na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam.

²⁶ [Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida.”]*

* **11:26** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

*Jesus pishaa-kaao kanom aipan ati'o
usha'apaapan aimaakan kida*

(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 Īkaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowaunaanao kaawan u'ida'ati.

28 Na'iki ĩpishaanuzu, “Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimaakan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?”

29 Jesus dako'atin ĩdyaun, “Ōpishaan nii bauda'apa aimaakan karikaonan u'ai, na'iki udako'atin an ōgaru, ōkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o ōsha'apatan wuru kida'a.

30 Ukowaada ō'ati, na'iki'oram dii John chikaawunuupan taa-kaao u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?”

31 ĩpishautaakapan pa'atiaaka kida, “Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, ‘Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?’

32 Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati.” (Aonaa ĩka'iitan pana'apan, ĩtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitapan idi mishi John Tominkaru prophetin.)

33 Uruu idi ĩkian Jesus ati, “Aonaa waaitapan.”

Jesus kian ĩ'ati, “Ōgaru aona'o nii ōkowaadan u'ati kapam, kanom taanii ōsha'apata-kinaa ipai aimaakan kida.”

12

*Awunuutapainao grape baawu
daua'o*

(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

¹ Udauna'an Jesus paradan i'ati di'itinapakinai kuwai ida'an, "Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukoraratanuzu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii grape uu, na'iki utoman doko'a'o kabaun watchmantapakizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ² Grape karaoda-kaodono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati.

³ Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitoruiz, i'ba'izian naa kapamazu, udauna'an i'dyuudan powaa itizu kana'apan.

⁴ Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui i'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai.

⁵ Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu i'zowii aka sariapa. Na'apa i'sha'apatan baokoinao kida, i'ba'iziautapan i'dyaun na'iki ba'orainao i'zowii.

⁶ Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaiora awunuutapainao grape baawu di'iti. 'Aona'o nii i'ka'iitan pasha'apatanuzu,' ukian.

⁷ “Mazan awunuutapainao grape baawu kian, ‘Aizii di’i naa kapaoriba’o dani’i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u’ai wa’idiwau nii!’

⁸ Uru’u naa ĭzaamata’akan naaz, ĭzowian naaz, udauna’an ĭkabootan naa unanaa munapo grape baawu ai.”

⁹ Udauna’an Jesus pishaan pidannao, ukian, “Na’apam nii uzauda-kidan kapaoriba’o sha’apatan ĭdyaun? Ipai’o nii uzowiankan wuru’u awunuutapainaoz grape baawu, udauna’an utaan nii baokoinao atiz.

¹⁰ Mishi, unao aitauzioni’i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida’a kaikapa’a?

‘Wuru’u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,

mediwautapa-ka’oraz ĭtukapan,

uru’u naa mishi’oraiman umanawunu’o kuba ipai ba’oran kubanao ai.

¹¹ Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru’u, umanawunu’oraz utukapa-ka.’ ”*

¹² Jewnao naobanaanao aitapa Jesus kadakotinan padau’u wuru’u ukaiwaanuz di’itinapa-kinai kuwai. Uruu idi ĭaipan padamata pazaamatan uruu, mazan ĭtarian iriba’o pidannao ai, uruu idi ĭmakon u’ai ĭwa’aka’akan naazu.

Tax kawinipinaapa-ka

daua’o

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Uruu dauna’an Jewnao naobanaanao dyuudan Phariseenao na’iki Herod pidannao Jesus

* **12:11** Psalm 118:22-23

di'iti, ĩtiwaa-kidapa'ananuzu, ĩabata'azon uparadan pana'itin.

¹⁴ Uruu ĩkaawan naa ĩkian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan pudi'itinpan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukakinaopan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatannaa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?”

¹⁵ Mazan Jesus aitapa ĩzaamikipa'azon karikaonan, ukian ĩ'ati, “Kandii nii utiwaa-kidapa'azon õgaru? Puna'aka õ'ati wizi'i'o puraata sodi, õtukapa kiziz.”

¹⁶ Sariapa ĩna'akan bauda'apa puraata u'ida'ati. Upishaan naa ĩdyaun, “Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?”

“Naobanai Caesar wuru'u,” ĩkian.

¹⁷ Uruu idi Jesus kian, “Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam.”

Tuukii manawun ĩdi'itinpan Jesus dau'u na'apain.

Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawakizai iki

(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸ Kaina'a Sadduceenao,[†] aonaa ĩmishidan pidan kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki diina'iti'i. ĩnao kaawan Jesus ida'ati, ĩpishaanuzu kaikapa'a:

[†] **12:18** *Sadducee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

19 “Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. ‘Aizii pidan mawakan an, uwa'akan pau-daiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ikaudani kizi mawaka'o dani nii.’‡

20 Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin iituuniz mazi-dan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa.

21 Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okau-danin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazi-dan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u.

22 Ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuuda'u imawakan, na'iki aonaa bauta'apa inao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u idaiaro daunuz.

23 Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma,” ikian.

24 Jesus dako'atin idyaun, ukian, “Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaaitapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'ozakanuz.

25 Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii idyaun aokazi ii. Aona'o nii powa'a mazida-karu na'ii.

‡ 12:19 Deuteronomy 25:5-6

26 Õkowaadan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-kaonii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, 'Õgaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam.'

27 Uruu kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaruo ida'an manawun upozawatapan!"

*Umanawunu'o manawun kakinaorii
(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)*

28 Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ikadakotinanuz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuzu, "Na'ia'oram dii umanawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?"

29 Jesus kian, "Umanawunu'o manawun di'orazu'u, 'Puabata, Israelitenao! Wuru'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bauda'apa, Tominkaru.

30 Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunuu iki, ipai pudorona ii, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam.'

31 Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa.'§ Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a."

§ 12:31 Leviticus 19:18

³² Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, “Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz. Uruu mishi bauda'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii.

³³ Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunuu iki, ipai pudi'tinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawunun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimaakan taa-kariwaiz Tominkaru ati'o ai,” ukian.

³⁴ Jesus aitapa kaiman tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, “Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai.” Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian pa-pishautan ai uruu.

*Kanom kaduz dii
wuru'u Christ kii-kizaiz
(Matthew 22:41-46; 23:1-36; Luke 20:41-47)*

³⁵ Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, “Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ dyuuda'azoo-kariwaiz, David takaan-daunu'o nii wuru'u uruuz?

³⁶ Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian òNaobanaa ati, ‘Pusakanata da'a'a òdiwa'ora antanapu atii òmuudan putarubanao puwaranu'u.’*

* 12:36 Psalm 110:1

37 “David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?”

Iriba pidannao kasaba'ukinpainaouz, konaukii ĩabatapan Jesus kuwaa.

38 Ukian naa koshan ĩ'ati, “Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. ĩnaudapa pakaiwadapan pachi'ikapa-kizi kawana'ati dawuu za'aba'i kida'o kamicha. Na'iki ĩaipan pataapa-kao umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida.

39 ĩaipan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagoguenao ii, na'iki ĩsakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono.

40 Mazan upu'u ĩpataka'utan zunnao mawakainao ĩdaiarunao, ĩzaamatan ida'an ĩsha'apauz ĩdapu iki. Uruu dauna'an ĩaipan patukapa-kao kaimanainao nii patoriinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-kao nii tuukii manawun.”

*Zuna, mawaka'o odaiaru
taan puraata*

(Luke 21:1-4)

41 Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maonapa puraata taapa-kizinao dazaba'a, uawunuutapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata.

42 Udauna'an mapuraatan-ziiwa maudaiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa do-bata'o mani wuru'u.

43 Udapadan patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian ĩ'ati, “Ōkowaadan nii u'ati di'ora'a

mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai.

⁴⁴ Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'i naa mani puraata, mazan oroo pama-puraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinnaa ni'o padamata.”

13

*Jesus kian Tominkaru Dapu kabooobi'ii-karu nii
(Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6)*

¹ Jesus koditan pu'a'a naa Tominkaru Dapu iki, bauda'apa utominapa-kidaniin kian u'ati, “Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-kao, kaiman mishi itomanuzu udaru kida'o kuba idi!”

² Sariapa Jesus kian u'ati, “Putukapa wuru'u udaru'oraz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan pamuudakizinaoa'a, ipai'o nii ikabooobi'ii-kao kida.”

*Jesus tominapa-kidaniinao baiaapan nii oia'o
(Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19)*

³ Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inamun, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairibannao daida'an,

⁴ “Pukowaada wa'ati na'apainim nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapakinnaa nii usha'apa'azon naa.”

⁵ Jesus kian itati, “Uzaudin pa'i, aonaa utaa-pada'ana'a pidan mariidan unao.

⁶ Iriba pidannao kaiwaan nii ð'uu, 'Õgaru uruu!' ïkian nii, ïmariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida.

⁷ Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotinkaru munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u. Na'apa kida'o aimaakan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u.

⁸ Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; donoï kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazi-karu kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shakata'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹ "Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-kao nii, na'iki una'aka-kao nii kootowapa-kizai iti. Uba'izii-kao nii synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowautapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati õgaru dikin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai ðdau'ana'o.

¹⁰ Mazan amazada tokon kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai wiizai kawana'ati.

¹¹ "Aizii uzaamata-kao dono, na'iki ukootowapa-kida-kao dono, mana'a udi'itinpa'ana'a upishaa-kao ua'ii na'apam nii ukian. Mazan upishaa-kao dono'o naa, ukowaada'aka kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'o nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii uaitapa-kinnaa nii na'apam nii ukian.

12 “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinao na'apa'o nii ĭzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki padaronao, na'iki ĭzowii-kidan nii ĭdyaun.

13 Ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao õgaru dikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

*Kichana'iki-kia'o aimaakan
sha'apan nii*

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

14 “Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimaakan muuda-kaao aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai.” (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saada-kariwaiž.) “Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoopan naa midukuo kida iti.*

15 Pidan sookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimaakan pana'aka'azoonii dau'ati.

16 Pidan kaudina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati.

17 Kasha'ora'o nii manawun aimaakan sha'apan ki'iwi-ziiwanao ati uruu dono, na'iki daroinao biidapainaoz zii ĭdainao ati, uruu kamoon kida kaawan dono.

18 Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono!†

* **13:14** Daniel 11:31 † **13:18** *amazada wadidiizon dono:* kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-kaao 'winter.'

19 Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii kida'oraz aimaakan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimaakan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimaakan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimaakan sha'apan na'apa powa'a koshan.

20 Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kamoon kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bouda'apa pidan kakupan. Upidanannao kaina'an idi'o wuru'u uawutapadanuz kamoo kida.

21 Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, 'Putukapa, di'i Christ!'[‡] oo 'Putukapa, kindi'ii zu'u!' mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u.

22 Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, ĩmariidapa'anan pidannao karikaonan. ĩsha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o nii pidan ĩtanawata-kinaa nii Tominkaru pidanannao pana'iti, ĩturuan an mazan.

23 Uzaudin kizi pa'i! Őkowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dau'o

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24 "Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan dauna'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a.

[‡] 13:21 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

25 Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.

26 Uruu dauna'an Daonaiera Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozaka-karu na'iki umanawunu'o konaunama-karu ida'an.

27 Uduyudan nii pa'angelinnao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, i'kasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidanannao nii.

28 “Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pugaru. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizo-dinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan paowinpan kamoo maonapatan wuru'u.

29 Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimaakan kida sha'apan dono, puaitapan nii ōkaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u.

30 Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidan-nao mawakan ua'ii ipai.

31 Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan nii, mazan ōparadan kida aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

*Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kaō
(Matthew 24:36-44)*

32 “Aona'o nii bauda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz.

³³ Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u.

³⁴ Pidan makon kawanu'o padapu iki na'iki uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan ĩdyaun, na'iki udyuudan taapa'o nii paniinom mashaapan zaudinapa.

³⁵ Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomun-zikon, oo kuru-ruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin.

³⁶ Ukaawan dono masha'apakiaka, aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan.

³⁷ Na'apam ōkian u'ati aizii, ōparadan ipai pidan ati'o wuru'u: 'Uzaudinapa!' ōkianuz."

14

Jesus zowau kaduunuu-kaō

Bethany ii

(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6; John 11:45-53; 12:1-8)

¹ Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzokaru kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-kaō kamoon, Egypt Baara sannao ai, na'iki na'apain bread nikauzo-kaō mawiki'ina'o. Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u dawatan na'apam kizi pazaamatan Jesus pidannao daida'an, ĩaipan pazowiinuzu.

² Mazan ĩkian, "Aonaa kizi pa'i washa'apatanuzu baokopainapa-karu dono, panaadon

wato'orataaka-kidan pidannao pa'atiaaka na'iki wa'ati kapam.”

³ Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon, kabish-opankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi dapu ii. Jesus aroapatinan pu'u, zun morotan ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-kaao, paida'o kadu-unuribai kawinipina'o idi, nard kia'o udakota-kaao. Oda'atan moto sodi, udauna'an oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau di'iti.

⁴ Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ĩkian pa'atiaaka, “Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-kaao?

⁵ Turua'o padamata usellii-kaao dobata 300 wizi'i kida'o puraata* ai, udauna'an uwini-pinaa taakao pataka'utinainao ati!” Īdakoopan kapam oroo wuru'u ĩna'apanuz.

⁶ Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz ō'ati.

⁷ Karikaonanu'o nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan ĩdyaun uaipan kawana'ati. Mazan ōgaru aona'o nii ōna'an utuma karikaonan.

⁸ Osha'apatana pasha'apata'azoonii; oshootan kaduunuribai ōmada di'iti, ominziiwatan ōnanaa ōdida-kaao ua'ii.

⁹ Aizii mishi'o ōkian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-kaao ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz ō'ati kowaada-kaao nii onyukunuitapa-kinao nii.”

* **14:5** 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu kaudin-karu winipinaa.

¹⁰ Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus i'ati.

¹¹ Iabatan idi una'apan, sariapa ikonaukian. Na'iki ikian itaan nii puraata u'ati. Uruu dauna'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus i'ati.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹² Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-ka'o Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-ka'o Passover wanyukunuunaa nii. Uruu idi Jesus tominapa-kidaniinao pishaanuzu. Ikian u'ati, "Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidan Passover wanyukunuunaa?"

¹³ Uruu dono udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ukian i'ati, "Umako donoi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an.

¹⁴ Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, 'Watiichaan kian, na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?'

¹⁵ Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki doko'a'o kapam, minziiwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziiwata ipai aimaakan wa'ati."

16 Udauna'an wunaou'u dya'utamainaouz mako'okan naa donoi iti. Īkaawan na'iti, na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ĩminziwatan Passover wanyukunuunaa.

17 Aizii kamoo tipitan dauna'an, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma.

18 Īaroapatinan pu'a'a naa miisa[†] ida'a, Jesus kian ĩ'ati, “Mishi'o ōkian, bauda'apa pidan unao bii iki'o aroapatina'o ōtuma zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati.”

19 Sariapa ĩmanaunama'akan kida na'iki ĩpishaanuzu padawu'atiaaka kida. Īkian u'ati, “Aonaa mazan ōgaru mani, mishii?”

20 Sariapa Jesus kian ĩ'ati, “Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka ōtuma.

21 Daonaiora Aokazi Iki'o mawaka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiaapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon.”

22 Īaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu ĩkawana'ati, na'iki ukian ĩ'ati, “Unika, ōnanaa wuru'u.”

23 Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan ĩ'ati na'iki ipai ĩtuzan koopo di'iki.

[†] 14:18 *miisa*: English ida'an, table.

24 Jesus kian, “Di'ora'a õizain shoota'o ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'o ni'oraz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.‡

25 Õkowaadan u'ati, aona'o nii powa'a õtuzan wine, atii diina'iti'o nii zii õtuzan pa'ina'o wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!”

26 Uruu dauna'an ìkunuian kunui Tominkaru ati, udauna'an ìmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

27 Jesus kian ì'ati, “Ipai'o nii uwa'akan õgaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

‘Õzowian nii kaznizonao taapiki,

na'iki ipai'o nii kaznizonao

makoodanainan pana'iti kida,' kia'oraz.§

28 Mazan õkadishita-kida-kao dauna'an õmawaka-kizi iki, õmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti.”

29 Peter kian u'ati, “Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan õgaru, aona'o nii õwa'akan pugaru!”

30 Jesus kian Peter ati, “Õkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii itamau aizii aiwaka'an, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan õgaru.”

‡ 14:24 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, ‘covenant’ waranu'u.

§ 14:27 Zechariah 13:7

31 Powa'a zii Peter ma'ozakadinan, ukian, “Aonaa na'apainim nii ōkian aonaa ōaitapan pugaru, atii ōzowii-kaō putuma!” Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa kida ūkian kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii
(*Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46*)

32 Udauna'an ūkaawan amazada Gethsemane kia'o udakota-kaō di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Usakanatapa zii da'a'a ōtoriinpa'anan pu'u di'itanpu'u.”

33 Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii.

34 Ukian ū'ati, “Tuukii manawun ōnyukunuu kasha'oran dikintan ōgaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabatanuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i.”

35 Masakauda'u umunapon umako'okan ū'ai, uwashatinan paawun baara ikinapu, imi'i baara iti, na'a'a naa utoriinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu.

36 “Paapaa, Ōdaru, ipai aimakaan masha'apannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u ōbaiaapa'azoniaz ō'ai. Mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.”

37 Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ūdyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, “Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?”

³⁸ Jesus kian ñ'ati, “Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udoronaa minziwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan.”

³⁹ Udauna'an ukiwan koshan patoriinapa-kizi iti, na'apa koshan utoriinpan kiwiitapa'o kawan.

⁴⁰ Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ñdyaun da'awu'u naa; aonaa ñka'iitan papokodapan. Na'iki aonaa ñaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹ Ukaawan dono ñida'ati idikinautan ida'a, ukian ñ'ati, “Pakawan zii uda'awupan usookapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiora Aokazi ñki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati.

⁴² Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz õgaru!”

Jesus zaamata-kaõ daua'o

(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴³ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii iki'o. Utuma iriba pidannao kamarian-tinpainao na'iki ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyuudaniinaou'u faadaanao zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao.

⁴⁴ Aizii wuru'u kaakapaamikitina'oraz kakinatani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian ñ'ati, “Pidan õkissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata na'iki una'aka'a naazu.”

⁴⁵ Judas makon sariapa Jesus di'iti, ukian u'ati, “Tiichaa.” Na'iki ukissita'akan naazu.

⁴⁶ Uru'u naa ñzaamata'akan Jesus.

47 Mazan bauda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

48 Sariapa Jesus paradan ĩ'ati, ukian, “Kandii nii uwa'atin õdau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinaa nii õgaru; zowii-miki nii utaapan õgaru?”

49 Ipai kamoo õkakinaopauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan õgaru. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan.”

50 Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao ki-doopan, ĩwa'aka'akan naa uruu.

51 Pa'ina'o zii daonaiora da'anapatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao tiwaan pazaamatanuzu,

52 mazan udimakan ĩ'ai makamichan-daun, uwa'aka'akan naa pashibirinaa kamicha idin ĩtuma.

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

53 Na'iki'o ĩna'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baokopatinan.

54 Peter na'iti umakon udawu'ati munapo uwa'akinpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunuutapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

55 Uru'u naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kida-kinaa niizu, mazan aonaa ñikodan.

56 Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida ñparadan karikaonan.

57 Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan ñmariidinan Jesus dau'u, ñkian,

58 “Waabatanii ukian kaikapa'a: ‘Õkaboob'ian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an õkadishita-kidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.’ ”

59 Ñnao kapam pana'a kida ñparadan karikaonan.

60 Umanawunu'o Faadaa kadishitan ñkanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: “Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u ñparadan pudau'oraz?”

61 Mazan Jesus mashaapan mashaa, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, “Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?”

62 Jesus kian, “Mishi õgaru wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!”

63 Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, “Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a!

64 Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?” Ipai ñkian, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-kaao.

⁶⁵ Pabi'i kida pidannao na'ainao sopitan paza-adako Jesus di'iti. Īshibatan uawun, udauna'an ĩzowitanuzu. Īkian u'ati, “Kanom zowita'oraz pugaru?” Na'iki watchmantapainao na'aka'akan naaz, ĩta'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa pani-bazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati.

⁶⁷ Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, “Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishii?”

⁶⁸ Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, “Aonaa õaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanuz.” Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹ Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitapan ati, “Mishi'o uruu ĩminauda'u!”

⁷⁰ Mazan Peter mariidan ĩdyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. Īkian, “Mishi'o pugaru ĩminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san.”

⁷¹ Udauna'an Peter kian, “Na'apam õkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan õgaru õmariidinan an! Õkian, aonaa õaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanuz!”

⁷² Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan ita-mautannaa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam

Jesus kiauizon da'i pa'ati, “Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan õgaru.” Na'iki'ora'a naa uzaada'akan tuukii.

15

Jesus na'aka-ka'o Pilate di'iti

(Matthew 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

¹ Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tuma. Ìnaou'u naa baokopatan padi'itinpan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dauna'an ìdodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ìna'akan naazu Pilate di'iti.

² Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?”

Jesus kian u'ati, “Na'apa'o kaiwuru'u pukianuz.”

³ Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, “Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimaakan.”

⁴ Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, “Aonaa na'apam pukian pukazannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam ìparadan kida pu-dau'an.”

⁵ Mazan aonaa na'apam Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinpan tuukii.

Pilate dyuudan Jesus zowii-ka'o

(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39–19:16)

6 Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapa-karuz (inyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-ka'o kamoan), Pilate kodita-kidauzonii bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i.

7 Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaataaka-pauzonao tiwautauzo pawaatan Romannao pawizi ai, na'iki ĭzowiinii pidannao; uruu idi ĭtaraa-ka'o. ĭbii'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu.

8 Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ĭpishaan uruu ĭaipan ukoditakidan bauda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatauzonii kawana'ati ipai wunu.

9 Pilate pishaan ĭnao, "Uaiapa sha'a ōmuudan na'iki ōkodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?"

10 Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowau-naanao kishauzin wuru'u ĭkaakapaanuz Jesus u'ati.

11 Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, ĭaipan Barabbas kodita-kida-ka'o.

12 Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, "Na'apam mooko uaipan ōsha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?"

13 Ipai ĭparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ĭkian, "Marii utauka-ka'o Cross di'iti!"

14 "Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?" Pilate kian.

Powa'a zii manawun ĭdiwadan paparadan, ĭkian, "Marii utauka-ka'o Cross di'iti!"

15 Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunuu, uruu idi ukoditakidan naa Barabbas ĭ'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an udyuudan soldyaanao ba'izian Jesus

atii shashota umada, na'iki udyuudan naa kapam
ĩtaukanuzu Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan Jesus
(*Matthew 27:27-31; John 19:2-3*)

¹⁶ Na'iki'o soldyaanao morota-kidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii ĩdapadan ipai baokopa ba'oran soldyaanao.

¹⁷ ĩkaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, udauna'an ĩtoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, udauna'an ĩmuudan naazu uzowau paawa ati.

¹⁸ ĩbanikiitan Jesus kaikapa'a, ĩkian, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!”

¹⁹ ĩba'iziinuzu pazowau an kida atamun idi, ĩsopiautapanuzu, ĩkodoru'ukan na'iki ĩdawukan ukanaapu ati.

²⁰ ĩpaian dauna'an pabanikiitan Jesus, ĩso'otan naa wuru'u wuza-za'oraz chaakita u'ai, ĩkaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati. Uruu dauna'an ĩna'akan naa uruu, ĩtauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kaao Cross di'iti
(*Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27*)

²¹ ĩmakopa-kizi an ĩikodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossannaa.

²² ĩna'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u udakotakao).

23 Na'ia'a naa ãtiwaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mazan aonaa Jesus tuzanuzu.

24 Udauna'an ãtaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ãbuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, ãmakinaotan makinaonii ãtukapa'azon na'ia'oram nii kida, bauda'apa'o pidan zaamatan.*

25 Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u ãtaukanuz Jesus cross di'iti.

26 Kaina'a saada-kariwai ãmanamikitin-kinaa, “Dii wuru'u King, Jewnao ati,” kii.

27 Na'a udazaba'a ãtaukan kapam dya'utam koidimikinao, bauda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu.

28 [Kaikapa'o ida'ana'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, “Oia'o pidan kawanu'o utukapa-kae,”† kia'oraz.]‡

29 Pidannao dobaapainao kida udazaba an banikiitanuzu, ãwa'uan pazowau, “Kasha'a!” ãkian. “Pukian pukaboobi'ian nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an.

30 Aizii putoka'a naa pucrossannaa di'iki pukazannaatina'a naa puaipan ati!”

31 Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus, ãkiitaakapan pa'atiaaka kida, “Ukazannaata ba'oran pidannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati.

* 15:24 Psalm 22:18 † 15:28 Isaiah 56:12 ‡ 15:28 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

³² Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelite-nao naobanaaz token aizii Cross di'iki, uruu ida'an kizi wamishidan uruu!" Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, tauka-kariwainauz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³ Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo.

³⁴ Udauna'an aka, uru'u naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" Kaikapa'o wuru'u ukianuz: "ÕTominkarun, õTominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan õgaru?"

³⁵ Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u uparadanuz. Sariapa ikian, "Aushaa uabata, udapadan pa'ida'ati prophet Elijah."

³⁶ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan, udamotan sponge katama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa ukian, "Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuzu."

³⁷ Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa.

³⁸ Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii, § sariapa ukuzuuta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

§ 15:38 *udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.*

39 Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, “Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a.”

40 Na'a'o kapam zunnao munapo zaa ãawunuutapan. Ñbii iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome.

41 Ñnao da'anapatinao Jesus ukaudinankan dono'oraz Galilee Baara ii, na'iki ñnao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atiinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-ka'o

(*Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42*)

42 Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziiwatin-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tannaa, uruu Sookapa-karu Kamoon.

43 Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o kapam Tominkaru Naobanaitinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunuu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

44 Sariapa Pilate di'itinpan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa udapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, “Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?”

45 “Oo, mawaka'aka'a naazu,” ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶ Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utoka-kidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichada-kariwai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz udaru'o kuba idi.

⁴⁷ Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muudakao.

16

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa.

² Udauna'an chaapi'ikiiman, Sunday dono kamoo koditanin, uru'u naa ãmakon baaranai iti.

³ ãmakopaanan pu'u dunapota, ãpishautaakaan pa'atiaaka kida, ikian, "Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?"

⁴ Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an ãmaonapatapaanan pu'a'a naa na'iti, ãtukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kaoa'a naa.

⁵ ãmorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa ãtukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'aba'i, na'iki sariapa ãtarian.

⁶ Mazan ukian ã'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Õaitapa udorotapan Jesus Nazareth iki'oraz,

tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kakuda'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuudauzo-kaoz.

⁷ “Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada i'ati kiwiita'o ni'i naazu Galilee Baara iti. Na'ia'o nii itukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparadauzonuz da'i i'ati,” ukian.

⁸ Udauna'an ikodita'akan baaranai iki idima'akan naa powaa iti. Tuukii itariidinan atii naka-nakaa idyaun, aona'a naa ika'iitan pakakuwaapan patarian idi.

[Kotua'o saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

*Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati*

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹ [Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao.

¹⁰ Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii i'zaadinan pakasha'oran idi.

¹¹ Mary kowaadan naa i'ati patukapan Jesus, kakuda'a naa uruu, mazan upu'u aonaa imishidan oroo.

*Jesus aidinan dya'utam pada'anpikinao ati
(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)*

¹² Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utamainao ati, imakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa itaitapanaatanuzu.

13 Na'iki'o sariapa ĩkiwan powaa iti ĩkakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa ĩmishidan ĩkuwaa.

14 Uruu dauna'an Jesus aidinan 11 patominapa-kidaniinao ati, ĩaroapatinan pu'u. Uto'orauauzon ĩdyaun ĩmamishidakan na'iki ĩdadaradan idi panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi ĩmishidan utukapikinao paradan.

15 Na'apain ukian ĩ'ati, "Umako ipai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ipai pidannao ati.

16 Kanom mishida'o na'iki chikaawunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o nii.

17 Mishidainao taa-kaoo nii ĩma'ozakan ĩsha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan; ĩkodita-kidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida o'uu ida'an; ĩaitapan nii paparadan bakadun parada-karu kida;

18 ĩzaamatan an kowazaz oo ĩtuzan an mawakakinai riwunii, aona'o nii ĩsha'apan; ĩpishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii ĩdyaun."

Jesus makon Aokazi iti
(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

19 Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan ĩ'ati, una'aka-kaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu.

20 Uruu dauna'an tominapa-kida-kariwainao makon naa, ĩkakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ipai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ĩtuma, mishi'i naa

mishi ãsha'apatan umanawun kida'o aimaakan pidannao mishida-kinaa nii.]*

[Ba'oran saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

(9-10) [Sariapa zunnao makon ãkowaada'anan kuwai dyuuda-kariwaiz ãkowaadan, mazan aonaa ãkowaadan ipaiz. Uruu dauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao ipai amazada kawana'ati ãkowaada'an kizi kaimana'o na'iki karikaonanu'o kuwai, wuru'u karikaonanu'o kazannaatin-kinai daua'oraz.]*†

* **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'a'oraz. † **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.

**Kaimana'o Tominkaru Paradan
New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1